

USA:s mest berömde populist

I ett decennium var George Wallace en av USA:s mest kontroversiella politiker och väckte extrema känslor av entusiasm, hopp, fruktan och förakt. Hans biografi, som skrivits av Don Carter, anmäls av Per-Olof Bolander.

Populist kallar man en politiker som med ett minimum av eufemiserande omskrivningar säger de saker folket tycker, som man själv inte tycker att folket borde tycka.

Saklitteratur

Dan Carter

The politics of rage
– George Wallace, the origins of the new conservatism, and the transformation of American politics
Simon & Schuster, 1995

Ny Demokrati var (imperfektum faller sig naturligt trots att partiet fortfarande existerar) populistiskt eftersom man mitt på den politiska scenen återgav tabubelagd folklig kritik mot flyktingpolitiken. Keneth Pettersson med flera är populistier eftersom de för fram folkliga krav på ökade bidragsnivåer och utbygd offentlig sektor.

Folkviljans verktyg

För de politiska och intellektuella etablissemangen i moderna demokratier är framgångsrika populisterna mycket besvärande då de blottlägger djupa klyftor i värderingar mellan folket och de makteliter som legitimerar sig som folkviljans verktyg.

"Folket" behöver inte utgöra en absolut majoritet. Det räcker att mobilisera en markant andel av företrädesvis lågutbildade och

låginkomsttagare, det vill säga grupper som i den dominerande egalitära retoriken framställs som särskilt folkliga och vars väl mer än andra gruppers legitimerar den förda politiken. När en populist kanaliseras en sådan signifikant minoritets åsikter utanför de markerade gränserna för det anständiga utbryter politisk och moralisk panik.

Tacksam måltavla

Samtidigt är populisterna tacksamma måltavla för den förbittring som av såväl pragmatiska som ideologiska skäl inte kan riktas mot folket självt. Populisterna företräder inte folkets verkliga intresse, han är en maktspekulant som spelar på fördomar, okunnighet och önsketänkande, en ledare som inte tar sitt ansvar. Han föder folket till ställningstaganden det egentligen inte gillar och därför heller inte bör hållas ansvarigt för. Det är med folket som med ligesten: det är en bra grabb, han har bara hamnat i dåligt sällskap. På etablissemangen faller uppgiften att rehabilitera folket så att det dess sanna och sunda vilja återställs, den vilja som legitimerar etablissemangen.

Skara-Bert och Handels-Kent i all ära, de verkligt färgstarka och potentiella populisterna återfinns i USA. Där finns en demokratisk tradition som betonar egalitära ideal och en unik moralisk bestämmelse för nationen, men där ideal och bestämmelse kan ges mycket skiftande innebörd.

Där finns kulturella bräddar mellan de storstadsläggarna eliterna och lokalsamhällena och historiskt betingade, svårösliga motsättningar mellan geografiska regioner och mellan folkgrupper. Allt detta gynnar uppkomsten av populistiska fenomen och ett av de mest fenomenala går under namnet George Wallace.

I ett decennium var George

Wallace en av USA:s mest kontroversiella politiker och väckte extrema känslor av entusiasm, hopp, fruktan och förakt. Hans bas var guvernörsposten i Alabama men i presidentvalen 1968 och 1972 var han en kändis på nägel i ögat på huvudkandidaterna.

Wallace kontrasterade fanan och armén mot Vietnamdemonstranternas uppträdande och lät förstå att om någon smutsig hippie skulle lägga sig på marken framför hans bil, som skett president Johnson, så skulle han inte tveka att trycka på gasen.

Wallace blev nationellt ryktbar när han vägrade samarbeta med den federala regeringen och respektera högsta domstolens utslag mot rassegregationen i Alabama. Hans löfte att personligen blockera dörren till Alabamas universitet för att utestänga svarta studenter infördes inför TV-kamerorna den 11 juni 1963.

Symbolisk skoldörr

Händelsen var noggrant registrerad i förväg och Wallace avbröt snart oramatiskt aktionen inför hotet att omhändertags av federal polis, men om blockeringen av skoldörren var symbolisk var den symboliken allt annat än tom. Guvernör Wallace blev en hjälte för majoriteten av den vita befolkningen i delstaten.

Till sin egen förvåning märkte Wallace att de delstatsrättsligt baserade argument mot ett maktfullkomligt Washington som var den rumsrena sidan av hans segregationspolitik även kunde appellera till en publik utanför sydstaterna.

Wallace vidgade sitt budskap till klassisk högerpopulism med lag och ordning, patriotism, kyrklighet och politikerförakt som hörnstenar.

Han raljerade med portföljbärande Bror Duktig-byråkrater från Washington som lade sig i lokala angelägenheter. Han utmålade hotet från en federal diktatur. Martin Luther Kings medborgarskärningsrörelse beskrevs som en invaderande hord av kommunistiska och promiskuösa uppviglare.

Wallace kontrasterade fanan och armén mot Vietnamdemonstranternas uppträdande och lät förstå att om någon smutsig hippie skulle lägga sig på marken framför hans bil, som skett president Johnson, så skulle han inte tveka att trycka på gasen.

Anhängarna jublade. Ledande republikaner och demokrater tog avstånd samtidigt som man förstulet flörtade med Wallace och hans väljare. De goda förfasade sig. De intellektuella analyserade hans attraktionskraft med de sedvanliga parallellerna till tredje rikets framväxt och beskrev de samhällsgrupper som bäst tog till sig hans budskap med mer sofistikerad prosa men ungefär lika mycket empati och respekt som Wallace visade medborgarskärningsrörelsen.

Slutet blev mycket amerikanskt: skottlossning följt av en utdragen och tårdröjande reaktion. Under valrörelsen 1972 blev Wallace skjuten och förlamad. Han fortsatte som Alabamas guvernör men var inte längre rikspolitiskt aktuell. Han tog avstånd från sin segregationistiska politik och sökte försoning med svarta medborgarrättskampar

varav de flesta accepterade hans avbön och ursäktar som uppriktigt menade.

The politics of rage antyder Dan Carter att Wallace änger mer återspeglade en opinionskänslig politikens reaktion inför en väljarkår som inte längre var enbart vit. Ängern var äkta ställvidade att Wallace var en livslång röstfiskare i än högre grad än han var rasist.

Carter har två syften med sin bok. För det första vill han påvisa hur intimt associerad Wallace var med rasister av det mest hänsynslösa och motbjudande slag. För det andra hävdar han att den växande opinionen mot expanderande bidragssystem och radikal social ingenjörskonst som raskvoter och bussning är, om inte direkt rasistisk, så kopplad till samma psykologiska patologier som ligger till grund för rasism.

Den första tesen är lika väl underbyggd som den andra är tveklöst, motiverad endast av författarens egen politiska övertygelse och hans generaliserande massanalys av de väljare som visat sig föredra andra alternativ.

Rasism

Naturligtvis bottnade Wallace agerande i sydstatrasismen. Säkert fanns en icke försumbar rasistisk komponent med i Wallace nationella framgångar. Att därför misskreditera all folklig skepsis mot en interventionistisk vänsterliberalism är en slags guilt by association.

The politics of rage ger en behärskat fientlig men väl dokumenterad redogörelse för George Wallace politiska liv. Författarens självförfärdiga och fördömande vänsteridealism, som han delar med så många av sina likar, säger samtidigt något om de mekanismer som gör Wallace, och hans likar, möjliga.

PER-OLOF BOLANDER

Greifswald och den svenska tiden i Nordtyskland

Den gamla hansestaden Greifswald i Vorpommern är av stort intresse för Sverige. Dels har vi en gång haft livligt kulturutbyte med den och dels är stadskärnan från svensktiden nästan intakt, skriver Arne Lindå.

Från det tretioåriga kriget i Tyskland finns en känd ramsa om den svenska framfarten "Bet, Kindchen, Bet, morgen kommt der Schwede" (Bed lilla barn i morgon kommer svensken).

Intakt stadskärna

Betydligt mindre känt är att Sverige som ockupationsmakt i Nordtyskland fick ett gott anseende. Detta finner man belägg för i historiskt material från den gamla hansestaden Greifswald i Vorpommern. Till exempel i Ulf Paulis arbete *Det svenska Tyskland* (Stockholm 1989, nytryck -92). Staden är

även intressant genom att stadens kärna med minnen från svensktiden förblivit nästan intakt.

Det viktigaste skälet att känna till Greifswald är emellertid de omfattande kulturella förbindelserna med Sverige. Bland de tusentals svenskar som studerade där fanns Lasse Lucidor och Bengt Lidner och den senare skrev sin doktorsavhandling där. Carl Gustaf av Leopold blev docent där 1782. Om den mest kände, Thomas Thorild, har litteraturforskningen och skolpolitikerna Stellan Arvidson berättat i en installationsföreläsning till en gästprofessur vid Greifswald.

Revolutionär anda

Thorild hade verkat som litteratör i Stockholm i en revolutionär "jakobinsk" anda. När efter Gustaf III:s död 1792 nya tryckfrihetsregler beslutats, hade Thorild överskattat deras liberalitet och publicerat en skrift "Ärligheten" med radikala författningsförslag och med en varning för en revolution, vilket sågs som hot och ledde till landsförvisning.

Efter några år fick dock Thorild 1795 tjänsten som bibliotekarie och professor vid Greifswald. Om hans föreläsningar vet man bara, att han mest ägnade sig åt utländsk litteratur och helst åt filosofi.

Katastrof

Hans verksamhet som bibliotekarie med katalogisering et cetera blev dock enligt samtida vittnen en katastrof för universitetet. Han råkar även i strid med sina kollegor om urvalet av böcker för inköp; han såg sig som kompetent för alla fakulteterna.

Mot slutet av sitt liv engagerar sig Thorild alltmer i den tyska kulturdebatten men även åt utrikespolitiska frågor i det då krigshärjade Europa. Thorild dog i Greifswald 1808 men är begravd i Neuenkirchen två kilometer utanför staden. Orsaken lär ha varit att han även varit i dispyt med kyrkofäderna i Greifswald.

Varför föredrog då svenskar Greifswalds universitet? Enligt Pauli skulle orsaken bland annat varit, att den teologiska fakulteten i Greifswald varit en förmö-

lingspunkt för nya kritiska läror som pietism och herrnhutism, vilka låg vid sidan om den ortodoxa lutherdom som var tongivande i landet.

Skald

Kulturutbytet med Sverige kom vidare att stärkas genom att tyska kulturpersonligheter i staden knöt förbindelser med kollegor i Sverige. Den mest kände var skalden och nationalisten Ernst Moritz Arndt, som var professor i historia vid universitetet.

Arndt hade skrivit ett kritiskt verk om livgenskapen, vilket blev det främsta skälet till att Gustaf IV Adolf vid ett besök i Greifswald 1806 upphävde livgenskapen i Svenska Pommern. Arndt är även känd för sina rese-schildringar i Sverige.

Det är Arndt, som givit universitetet dess nuvarande namn "Ernst-Moritz-Arndt-Universität", vars huvudbyggnad uppfördes 1747-1750 står kvar och i vars aula ett stort porträtt av Gustaf III i dag påminner om svensktiden.

ARNE LINDÅ

Lindströms kommentarer

NU FÄR VI BARA HOPPAS PÅ EN BORGALIC VÄLSEGER I NÄSTA VAL SÅ SOSSARNÄ FÄR SITTA KVAR, NILSSON!

LINDSTRÖM